

Warszawa, 13-04-2022 r.

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Marcin Wiącek

VII.7031.13.2022.AT

Pan
Przemysław Czarnek
Minister Edukacji i Nauki
ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

wśród licznych kwestii związanych z kształceniem i wychowaniem dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy **szczególną uwagę zwraca organizacja egzaminów zewnętrznych w roku szkolnym 2021/2022**. Zastrzeżenia środowisk edukacyjnych wywołuje m. in. obowiązek przystąpienia przez uczniów ukraińskich do egzaminu ósmoklasisty jako warunek ukończenia szkoły podstawowej i udziału w rekrutacji do szkół ponadpodstawowych.

Zasady przystąpienia nowych uczniów i uczennic do egzaminu ósmoklasisty zostały określone w § 2 rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie organizacji kształcenia, wychowania i opieki dzieci i młodzieży będących obywatelami Ukrainy, dalej jako: rozporządzenie (Dz. U. poz. 645). W oparciu o § 5 rozporządzenia Dyrektor Centralnej Komisji Egzaminacyjnej do dnia 28 marca 2022 r. opracował dostosowania warunków i form przeprowadzania egzaminów do potrzeb uczniów będących obywatelami Ukrainy. Powzięte kroki, polegające na opracowaniu

Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
al. Solidarności 77
00-090 Warszawa

Tel. centr. (+48 22) 55 17 700
Infolinia obywatelska 800 676 676
biurorzecznika@brpo.gov.pl
bip.brpo.gov.pl

arkuszy dla uczniów, którym ograniczona znajomość języka polskiego utrudnia zrozumienie czytanego tekstu, zostały jednak w opinii publicznej uznane za niewystarczające.

Nowe przepisy oświatowe nie nakładają na uczniów i uczennice z Ukrainy obowiązku przystąpienia do egzaminu ósmoklasisty w roku szkolnym 2022. Dzieci, które nie przystąpią do tego sprawdzianu, będą powtarzały VIII klasę. Jeżeli jednak pragną kontynuować naukę wraz ze swoimi rówieśnikami, powinny wziąć udział w rekrutacji do szkół średnich, podczas której wynik egzaminu ma duże znaczenie. **Większość uczniów, którzy po dniu 24 lutego 2022 r. przybyli do Polski, nie zna języka polskiego w stopniu umożliwiającym uzyskanie zadowalającego wyniku, zatem wybór szkoły ponadpodstawowej będzie ograniczony do tych szkół, które po przyjęciu polskich uczniów będą nadal dysponowały wolnymi miejscami.** Z uwagi na zwiększoną liczbę uczniów biorących udział w naborze w 2022 r. (problem tzw. „kumulacji roczników”) uczniowie z Ukrainy znajdą się w zdecydowanie gorszym położeniu. Będą także traktowani inaczej niż uczniowie z Ukrainy, którzy kształcili się w trybie zdalnym w ukraińskim systemie oświaty (§ 15 rozporządzenia). Ci bowiem będą mogli złożyć wnioski o przyjęcie do szkół średnich na podstawie dokumentów wydanych przez szkołę za granicą, bez potrzeby przystępowania do egzaminu ósmoklasisty.

W trwającej dyskusji podnoszona jest również kwestia niezgodności zaproponowanej formy egzaminu z zasadami i celami przeprowadzania egzaminów zewnętrznych. Dopuszczenie możliwości ich zdawania bez znajomości języka polskiego oznacza, że poziom opanowania podstaw programowych nie zostanie w ogóle sprawdzony. W szczególności w przypadku egzaminu z języka polskiego, na podstawie odpowiedzi udzielonych przez zdającego lub na podstawie braku tych odpowiedzi nie można określić, czy posiada on określone umiejętności (np. rozumienia utworów literackich oraz innych tekstów kultury, rozpoznawania intencji rozmówcy, wyszukiwania informacji, tworzenia wypowiedzi).

Wśród postulatów zgłaszanych przez przedstawicieli organizacji zajmujących się edukacją pojawia się m. in. odstąpienie w tym roku od obowiązku przystąpienia do

egzaminu ósmoklasisty przez uczniów i uczennice z doświadczeniem uchodźczym, lepsze uregulowanie zasad rekrutacji do szkół ponadpodstawowych, a także poszerzenie bazy szkolnej proporcjonalnie do liczby uczniów i uczennic włączanych do systemu oświaty (tworzenie nowych szkół, zwiększenie liczby oddziałów oraz zatrudnienie dodatkowych nauczycieli).

Na posiedzeniu Sejmu RP w dniu 7 kwietnia 2022 r. sekretarz stanu w MEiN Pan Dariusz Piontkowski wyjaśnił, że skoro dyrektor i nauczyciele uznali, że dzieci mogą się uczyć w oddziałach podstawowych, powinny być one traktowane tak samo, jak dzieci polskie¹. W wielu miejscach dyrektorzy szkół uznali jednak, że z różnych powodów nie mają oni możliwości utworzenia oddziałów przygotowawczych, które z pewnością lepiej odpowiadałyby na potrzeby dzieci z Ukrainy. Należy również pamiętać o tym, że doświadczenia ucieczki z domu oraz inne dramatyczne wydarzenia poprzedzające przyjazd dzieci do Polski mają ogromny wpływ na ich stan psychiczny oraz zdrowotny. Z tego względu nowi uczniowie i uczennice powinni być traktowani ze zwiększoną uwagą i troską.

Art. 70 ust. 1 Konstytucji RP gwarantuje, że każdy ma prawo do nauki, zaś art. 32 Konstytucji RP wprowadza zasadę równości oraz zakaz dyskryminacji z jakiegokolwiek przyczyny. Prawo do nauki jest akcentowane w szeregu aktów międzynarodowych, m.in. w Konwencji o prawach dziecka, przyjętej przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 120 poz. 526). W przedstawionej sprawie zastosowanie będą miały przepisy Konwencji dotyczącej statusu uchodźców, sporządzonej w Genewie dnia 28 lipca 1951 r. (Dz. U. z 1991 r. Nr 119 poz. 515), która w artykule 22 ust. 1 i 2 przewiduje, że państwo przyzna uchodźcom takie samo traktowanie w zakresie nauczania podstawowego, jakie przyznaje swoim obywatelom, a także możliwie najbardziej korzystne traktowanie, a w każdym razie nie mniej korzystne niż to, które przyznają w tych samych okolicznościach cudzoziemcom, w zakresie szkolnictwa innego niż szkolnictwo podstawowe. Z kolei Konwencja w sprawie zwalczania dyskryminacji w dziedzinie

---

¹https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/transmisja.xsp?documentId=501EDD4029D3FF1BC125881E0042ED14&symbol=WYPOWIEDZ_TRANSMISJA (dostęp: 11.04.2022).

oświaty, sporządzona w Paryżu dnia 15 grudnia 1960 r. (Dz. U. z 1964 r. Nr 40 poz. 268), w art. 3 wymienia obowiązki państwa w celu wyeliminowania lub zapobieżenia dyskryminacji, m. in. umożliwienie cudzoziemcom zamieszkującym terytorium danego kraju takiego samego dostępu do oświaty jak swym własnym obywatelom. Ponadto art. 4 tej konwencji zobowiązuje państwa do opracowywania, rozwijania i wprowadzania w życie polityki ogólnopaństwowej, która by miała na celu zapewnienie za pomocą metod dostosowanych do warunków i zwyczajów narodowych - jednakowych możliwości i jednakowego traktowania w dziedzinie oświaty. **Warunków tych nie spełnia sytuacja, kiedy zdolności, wiedza i umiejętności nabyte przez uczniów i uczennice z Ukrainy w dotychczasowym procesie kształcenia nie są w wystarczającym stopniu uwzględniane przez polski system oświaty, oraz kiedy wybór szkół, w których młodzież może kontynuować edukację na odpowiednim poziomie, jest niewielki.**

Rzecznik Praw Obywatelskich zdaje sobie sprawę, że przybycie do Polski w tak krótkim czasie tysięcy młodych osób z objętej wojną Ukrainy wymusza na organach państwa przyjęcie nadzwyczajnych rozwiązań. Jednocześnie pragnę podkreślić, że rozwiązania te powinny być zgodne ze standardami przyjętymi w Konstytucji RP oraz prawie międzynarodowym. Na obecnym etapie wydaje się, że zasady przeprowadzania egzaminów zewnętrznych oraz rekrutacji do szkół średnich wymagają pilnego rozważenia pod kątem zgodności z normami wskazanymi powyżej. Istnieje poważne ryzyko, że niedostateczne uwzględnienie możliwości oraz potrzeb dzieci ukraińskich z doświadczeniem uchodźczym może prowadzić do nierówności w dostępie do nauki, dyskryminacji oraz ograniczania ich wolności i praw, czyli do naruszenia art. 70, 32 oraz 37 Konstytucji RP.

Mając powyższe na uwadze, działając na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627 ze zm.), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o odpowiedź na pytanie, czy resort oświaty rozważa dokonanie zmian w przedstawionym powyżej zakresie.

Z uwagi na otrzymywane przez Rzecznika Praw Obywatelskich skargi i apele w niniejszej sprawie będę wdzięczny za możliwie pilne poinformowanie o stanowisku Pana Ministra.

Z wyrazami szacunku

Marcin Wiącek
Rzecznik Praw Obywatelskich
/-podpisano elektronicznie/